

EEN PERMANENTE SYNODE EN DE TAKEN EN BEVOEGDHEDEN VAN HET SYNODEMODERAMEN toelichting bij E5 Huishoudelijke regeling synode

Bezinning bij een veranderde praktijk

Synodes en regionale/classicale vergadering zijn in de gereformeerde kerken altijd tijdelijke vergaderingen geweest. Afgevaardigden komen bijeen op uitnodiging van een samenroepende kerk, handelen de agenda af die de kerken hun opgedragen hebben en gaan weer uiteen. Ze vormen geen permanent bestuur.

Het moderamen van zo'n vergadering draagt ook alleen verantwoordelijkheid tijdens die vergaderperiode. Na sluiting handelt het moderamen een aantal zaken af, maar het heeft geen bevoegdheid en verantwoordelijkheid meer.

Inmiddels hebben we landelijk met een veranderende situatie te maken. De NGK kenden al de permanente Landelijke Vergadering. Na afronding van de agenda wordt de LV provisorisch gesloten, om kort voor de start van de nieuwe LV definitief gesloten te worden. Het moderamen kan de vergadering opnieuw bijeen roepen wanneer daar dringende aanleiding voor is¹. Daarnaast heeft het moderamen de functie van Raad van toezicht voor een aantal kerkelijke instellingen van de NGK (NGA, NGT, NGP). De Generale Synode 2020 van de GKv besloot ook om provisorisch te sluiten. De bijzondere situatie van het toewerken naar een vereniging van kerkverbanden vraagt om de mogelijkheid van bestuurlijk handelen door een daartoe bevoegd moderamen en van het zo nodig nemen van besluiten door de synode, zonder dat dit vooraf precies af te bakenen is (grond 1 onder het besluit hiertoe).

In de voorstellen voor de nieuwe kerkorde is de mogelijkheid al genoemd van een synode die aanblijft tot de volgende wordt geopend. De formulering van artikel E5.1 geeft er ruimte voor.

Wanneer het regel wordt dat de synode formeel aanblijft tot de opening van de volgende, is het goed om taken en bevoegdheden van het moderamen te beschrijven. De Regiegroep en de Werkgroep Toekomstige Kerkorde doen daarvoor een voorstel. Daaraan voorafgaand is een bezinning op het één en ander wenselijk.

Geen permanent bestuur, wel continuïteit

Het principe dat het kerkverband geen permanent bestuur kent, ligt historisch stevig verankerd en hangt samen met de gereformeerde visie op wat de kerk is. Er is in de kerk van Christus geen ruimte voor menselijke overheersing, maar 'alle dienaren van het Woord hebben gelijke macht en gelijk gezag, omdat ze allen dienaren van Jezus Christus zijn, de enige algemene Bisschop' (NGB art. 31). Deze anti-hiërarchische belijdenis is door de synode van Emden (1571) kerkordelijk vertaald in het principe dat geen kerk over een andere kerk zal heersen. De synode benadrukte de zelfstandigheid van elke kerk onder de regering van Christus door zijn Woord. De meerdere vergaderingen vormen daarom geen oppergezag, maar zijn slechts tijdelijke vergaderingen met beperkte duur en bevoegdheid. In de verdere kerkgeschiedenis is dit principe meer dan eens bevochten maar steeds gehandhaafd of opnieuw gewaardeerd.

In de NGK heeft de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk altijd veel nadruk gehad. In de GKv is, na decennia waarin het vaak beleefd werd als 'de synode beslist over alles', de tendens heel duidelijk omgebogen richting een grotere ruimte voor plaatselijk beleid.

Tegelijk is er een tendens de andere kant op. Altijd al vroeg de gezamenlijkheid van een kerkverband ook om continuïteit. Er zijn processen die continu voortgang hebben, zoals het besturen van de theologische opleiding of de contactoefening met (buitenlandse) kerken. Er kunnen zich nieuwe ontwikkelingen voordoen die om gezamenlijke reactie van de kerken vragen. Daarvoor kennen de kerken altijd al het systeem van deputaatschappen. Maar de toegenomen snelheid van het leven, onder andere door de communicatiemogelijkheden, vraagt steeds meer om snelle reactie. Twee jaar moeten wachten op een

---

¹ Voor de huidige opdrachten aan het LV-moderamen, zie het rapport Moderamen Landelijke Vergadering Zeewolde 2019.

besluit, omdat de synode niet eerder vergadert, wordt niet altijd meer verantwoord geacht. De behoefte aan een meer permanente vorm van bestuur wordt meer gevoeld dan eerst. Daarbij denken we aan situaties van hoger beroep, aan grote beslissingen waar externe partners duidelijkheid over vragen (zoals actueel over de pensioenvoorziening en eerder over de Nationale Synode) en mogelijk ook aan uitspraken over acute kerkelijke ontwikkelingen.

Is het mogelijk om die verschillende waarden en belangen te combineren?

Continuïteit door commissies

De permanente bestuurstaken binnen het kerkverband zijn altijd al belegd bij door de synode benoemde commissies (tot nu toe in de GKv 'deputaatschappen' genoemd). Ieder op eigen gebied hebben die een duidelijk omschreven opdracht om, vanuit het vastgestelde beleid, te handelen namens de gezamenlijke kerken. Ze leggen daarvan verantwoording af aan de volgende synode, en doen daarbij zo nodig voorstellen voor wijziging van het beleid. Bij ingrijpende beslissingen waarover hun opdracht onvoldoende duidelijkheid geeft, zijn ze terughoudend. Ze hebben niet de bevoegdheid om onomkeerbare besluiten te nemen maar moeten die voorleggen aan de volgende synode.

We zien geen reden om deze manier van werken te wijzigen. Laat het werk van commissies de kern blijven vormen van het doorgaande kerkverbandelijke werk, met verantwoording achteraf van hun werkwijze en met een driejaarlijkse vaststelling van beleid en budget. Daarbij mag aan de commissies royaal het vertrouwen worden gegeven dat zij op een verantwoorde manier hun opdracht uitvoeren, ook wanneer zich onverwachte situaties voordoen.

Tegelijk kunnen zich situaties voordoen waarin een commissie een concrete beslissing niet zelfstandig wil of kan nemen, maar dat deze ook moeilijk uitgesteld kan worden. Een voorbeeld daarvan was de beslissing om wel of niet deel te nemen aan de Nationale Synode. Een provisorisch gesloten synode die hiervoor opnieuw bij elkaar geroepen kan worden geeft de mogelijkheid om als kerken gezamenlijk tijdig een breder gedragen besluit te nemen.

Een permanente synode met beperkte taken

We stellen voor dat het straks in de Nederlandse Gereformeerde Kerken regel wordt dat een synode, na de geplande vergaderingen, voorlopig gesloten wordt. Definitieve sluiting vindt plaats gelijktijdig met de opening van de nieuwe synode. Bij die voorlopige sluiting wordt zo mogelijk al benoemd (en naar de kerken gecommuniceerd) voor welke onderwerpen de synode waarschijnlijk of zeker nog bijeen geroepen zal worden. Er kunnen zaken zijn waarvoor nog verdere voorbereiding nodig is. De afgelopen GS/LV had de harmonisering van de pensioenvoorziening als zo'n onderwerp kunnen benoemen. De GS 2017 kwam opnieuw bijeen over de GTU en voor de gezamenlijke vergadering met de LV op 11 november 2017.

Daarnaast krijgt het moderamen mandaat om zo nodig de synode weer bijeen te roepen wanneer besluitvorming redelijkerwijs niet uitgesteld kan worden tot de volgende synode. Dat kan gebeuren op verzoek van een commissie of op initiatief van het moderamen zelf. De synode wordt ook heropend op verzoek van een regionale vergadering of ten minste zeven kerken. Uiteraard moet er in deze situaties voldoende voorbereidingstijd zijn, zodat de regio's over het onderwerp kunnen beraadslagen. Zo kan KO art. E1.3 tot zijn recht komen: afgevaardigden 'houden rekening met wat er in de kerken leeft'. Dat geldt niet voor de andere reden waarom de synode heropend wordt: voor de behandeling van een hoger beroep of een verzoek tot herziening.

Een permanent moderamen in een dubbele rol

Tot de opening van de volgende synode blijft het synodemoderamen in functie. Primair heeft het daarbij een taak ten opzichte van de voorlopig gesloten synode. Naast het afronden van werkzaamheden, zoals het klaarmaken van de acta, blijft er de (nieuwe) taak om zo nodig de synode opnieuw bijeen te roepen, inclusief het voorbereiden van de vervolg-besluitvorming, het maken van verslagen enzovoort. In de praktijk blijken benoemingen niet altijd afgerond te kunnen worden voor de (voorlopige) sluiting van de synode.

Daarnaast en gelijktijdig heeft het moderamen de taak de synode, en daarmee het kerkverband, te vertegenwoordigen. In die functie woont het bijvoorbeeld plechtigheden van de Theologische Universiteit bij of is het, vaak in de persoon van de preses, de vertegenwoordiger (het 'gezicht') van de kerken naar buiten toe. Uiteraard wordt dit afgestemd met commissies die op dat terrein namens de kerken werkzaam zijn.

Binnen de kerken kan het moderamen ook een rol hebben in het contact met landelijke commissies. Op verzoek van een commissie kan meegedacht worden over uitvoering van haar opdracht of over beslissingen in het kader daarvan, waarbij de verantwoordelijkheid blijft liggen bij de commissie. Naar aanleiding van de ervaringen in het overleg over de harmonisatie van de pensioenen stellen we voor dat het moderamen regelmatig (zo vaak als betrokkenen het nodig achten) overleg voert met o.a. SKW en VSE.

Rapportage

Het moderamen legt verantwoording af van zijn werk aan de synode die hem verkoos en aanstelde. Dat kan zowel mondeling in de vergadering als schriftelijk door middel van informatiebrieven aan de synodeleden. In principe is op er elke synodevergadering de mogelijkheid voor de synode om nadere verantwoording van het moderamen te vragen.

Van het werk na de laatst gehouden synodevergadering legt het moderamen verantwoording af door middel van een verslag dat aangeboden wordt aan de volgende synode. Deze synode behandelt dat rapport en verleent het dan inmiddels afgetreden moderamen hierover decharge.

Beperkte taken, eenvoudige regeling

In ons voorstel blijft de hoofdregel dat de kerken eens per drie jaar samenkomen en dat de synode de haar opgedragen agenda afrondt en dan sluit. De voorlopige sluiting van de synode en de blijvende taken van het moderamen zijn slechts een beperkte aanvulling daarop. Verdergaande voorstellen, om bijvoorbeeld de synode jaarlijks te laten bijeenkomen, zijn op dit moment niet aan de orde; de Regiegroep zal u voorstellen om zulke opties nader te bezien en daarover aan een volgende synode te rapporteren. Daarom zien we af van een uitgebreide regeling met bepalingen voor bijvoorbeeld de vervanging van moderamenleden bij ziekte.

Het lijkt ons goed dat in de eerste rapportage aan de volgende synode (2026) ook deze regeling geëvalueerd wordt. Dat is een goede zaak voor elke commissie waarvoor een regeling bestaat, maar is zeker van belang bij deze nog recente verandering in het functioneren van het kerkverband.

Wat wij hierboven voorstellen, hebben we verwerkt in de voorgestelde huishoudelijke regeling synode, met name in de artikelen 3.1, 3.5, 6.2, 6.3, 7.3, 11.4 en 13.